„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“

	За Угарску:	Србију Црну Гору и др. стране земље.	
на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11·50	„

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 144. У Новом Саду, у недељу 24. јула (6. августа) 1911. Година XXVII.

Има изгледа за зближење.

У политици појединих држава не играју и не треба да играју улогу породичне владалачке везе. Владалачки домови Енглеске и Немачке у врло су блиску сродству, али зато данас Енглеска и Немачка ипак сто је у веома запету односу, тако, да би сваки час могао искрснути велик рат међу Енглеском и Немачком. Краљ Италије, *Виктор Емануел III.* је зет црногорскога краља Николе I., али зато је ипак Италија још свеједнако у Тројном Савезу, дочим краљ Никола I. вагиње Тројном Споразуму па се Црна Гора управља према политици Русије. Кћери краља Николе I. удате су за два руска велика кнеза у најближем крвном сродству са царем Николом II., али зато се не управља руска политика по сродству, већ по интересима Русије. Да није тога, руска би се политика у многом морала управљати према немачким интересима, јер је данашња руска царица немачка принцева па се руски цар Никола II. радо задржава у тавбини у великој војводини Дармштатској.

Некад наравно да је то било друкчије па се зна, да хабзбуршка династија има да захвали своју величину породичним везама. Огуд и она позната историјска изрека: „Нека други воде ратове, ти, сретна Аустријо, склапај бракове! (Bella gerant alii, tu felix Austria nube)“.

Но ма да данас породичне везе не одлучују о политици појединих држава, ипак се не може порицати, да и данас породичне везе појединих династија ипак *упливишу* на политику појединих држава. Наравно у толико, у колико уплив породичних *веза не стоји у очитој противности са државним интересима.*

Ко би хтео данас порицати, да породична веза краља Николе I. са Италијом, па са Русијом, у извесним тренутцима упливише на државну политику Италије и Русије?

Но до скоро смо имали жалостан пример баш у томе, да је породична веза била противна правим државним интересима. Краљ Петар је *зет* краља Николе I. као супруг покојне кнегињице *Зорке*, која је била удата за Петра Карађорђевића, док још није био краљ Србије. Интереси Србије и Црне Горе, као двеју српских држава, за бољитак балканскога Српства, требало би да су идентични, требало би да су истоветни. Па је покојна Зорка била једна од најмилијих кћери данашњега краља Николе I., јер је њу провејавао особит државнички дух, баш у интересу Српства. Па ипак су, од кад је Петар Карађорђевић постао краљ Србије, настале највеће противности међу краљем Србије и садањим краљем Црне Горе, место да су српски државни интереси били још потпомогнути породичним везама. Сасвим је била ружна ствар, што су у бомбашкој афери радикали у Србији кроз плот гледали. Све ово, што је до сад било међу Србијом и Црном Гором, међу краљем Петром и краљем Николом, према неким изгледима могло би се преобратити у ружан сан.

Веридба српске принцезе *Јелене* са руским великим кнезом *Јованом Константиновићем* може да има не само породични, већ и *политички значај*. А тај би значај морао бити у томе, што би дошло до приближења међу краљем Петром и краљем Николом те би се Србија и Црна Гора не само зближиле, него би се и истоветовале у погледу српске политике на Балканском Полуострву.

Принцева Јелена, заручница великога кнеза Јована Константиновића, дуже се времена бавила у своје тетке, италијанске краљице Јелене, а њено познанство са њеним садашњим руским заручником датира се још из времена њена боравка у Петрограду, где се упознала са данашњим својим заручником. Али на сваки начин да је тек даље познанство у Раконицију под закриљем њене тетке, италијанске краљице Јелене, утврдило заруку српске кнегињице са руским великим кнезом.

Кад две Српкиње Црногорке, као супруге руских великих кнезова, живе у тој руској атмосфери, кад се и краљ Никола I. налази у тој атмосфери, не да се замислити, да би краљ Петар себе могао искључити из те руске атмосфере, из исте атмосфере, у којој се налази и краљ Никола I.

Тиме, што садашња српска кнегињица Јелена својом удадбом долази у ужи круг рускога двора, ступа у тај круг и краљ Петар. Било би сасвим неприродно, кад унука краља Николе и кћи краља Петра ступа у брак те долази на руски двор и постаје чланица руске царске породице, као што су и две кћери црногорскога краља постале чланице руске царске породице, да би краљ Петар водио неку посебну политику, противну политици Црне Горе, само због неких породичних размирица. То се једва даје и замислити.

Зато удадба кнегињице Јелене у Петроград има свог политичког значаја.

Краљ Петар том удадбом улази у ближи додир са руским двором а улази у оне воде, у које је већ одавна ушао краљ Никола.

Удадба кнегињице Јелене значи без сваке сумње *лично зближење међу краљем Петром и краљем Николом*, а то само може бити у интересу балканскога Српства, у интересу српске заветне мисли.

—
—

Школа Јаше Томића.

Чини ми се, да не ће скоро ишчезнути из нашег народног живота.

Многи га се *данас* и старији и млађи одричу, али су се из његове школе, од њега су се научили, како се лако, **без озбиљне спреме** за службу народу своме, долази до *популарности*, а после и до **положаја**, те лакшег живота. Какви све не изађоше на површину помоћу његове школе! Само што многи мало мисле на судбину његових следбеника, када им народ мало боље загледа у њихову душевну голотињу. Карактер, човек Србин, настојаће, да се пре свега наоружа знањем, спремом, отпочне озбиљно свој рад на ма коме пољу нашег јавног живота и — врата ће му се свуда отварати, препреке, ма у коме облику, нестају пред таквима саме од себе. А каква судбина снађе оне, који избише на површину нашег народног живота помоћу његове школе, а скоро без икакве озбиљне спреме?

Ко данас не види, како се радикалски прваци и многе њихове пришипетље пеку као рибе на роштиљу на превору нашег разборитог јавног мњења? И шта би наопако било, да им је успело, да потисну из наших јавних установа као: Српске Банке, Привредника, Матице и т. д. честите и ваљане Србе, који их подигоше на висину, на којој данас стоје?!

Људи, за које се пре *двадесет шест година држало, да ће препородити наш народ*, огрешише се љуто о његове светиње, неки забагљаше прсте куда не треба, јер су знали, да са каквим озбиљним радом не ће моћи дуго одржати поверење народно и своје положаје, те чињаху оно, чега би се бар мало стидео и последњи мангуп, јер би се и тај најпре предомишљао. Онако се сада и „устрељавају“ и муче муку, како би са што мање срамоте сачували макар мало имена својој недужној дечици, фамилији својој. Траже тобоже, да им недела дођу пред суд, где ће већ знати одуговлачити, док други ветар не дуне, а после...

Школа Јаше Томића није се састојала у ширењу какве спасоносне науке, у тражењу какве истине, узрока пропадању нашег народа, пренашања резултата појединих знаности по својим многобројним следбеницима у масу народа, него у најодвратнијој грдњи, рушењу свију, који нису хтели у његов табор и нису хтели да служе срамоћењу народа свога у овим крајевима.

ЛИСТАК.

Из мог путног дневника.

Од *Јована Грчића.*

(Наставак).

Милано, 20. маја (2. јуна) 1911.

Кад је човек већ у Милану, свакако је вредно да бахне да види и Павијску Чертозу (Certosa di Pavia) близу древне свенаучишне вароши Павије. Чертозе се зову картаузовачки самостани у Италији. Има једна Чертоза и код Фијоренције. Име Чертоза је изопачена Carthusia, француска: Chartreuse, немачка: Kartause. А Carthusia се некад у Француској звао крај, у којем је био најстарији, од светог Бруна године 1084. основани манастир картаузовачког реда. Том је манастиру име La grande Chartreuse а Шартрез се зове и ликер, који су изумели Картаузовци а зготовљава се у месту Fourvoirie у греноблском арондисману близу Велике Шартрезе. Из Етвешева мађарског романа »A Karthauzi« већ сам одавна знао, како су немилостиво оштре т. зв. consuetudines Cartusiae, како Картаузовци морају вечито ћутати и живети у одељеним ћелијама. Но овом сам приликом видео, да су те ћелије прави удобни станови. Сваки је Картаузовац имао своју спаваћу собу, своју ручаоницу, неку врсту своје терасе, са које је имао леп изглед у своју малу баштУ, коју је сам обрађивао. Уз то је имао и своју књижницу те је небуњено могао читати и књижевнисати. Једино га је прекидало то, што је по неколико пута дневно морао одилазити на кратку мису, почевши од три сахата у јутро до једанаест ноћу. Јело су му световна браћа додавала кроз мајушан капицик, а да то јело, при свем том, што им је ускраћено било свако месо, није било баш ни мршаво, сведочи то, што је кувар уза се свагда имао силесију паракувара, који су недељом, кад сва духовна браћа ручају заједно у општој трапезарији, имали право, да у побочној трапезарији ручају са световном браћом.

Са станице Чертозе се за добру четврт сахата човек може одвести до самостана, са три стране обишавши високе зидове, који опасују голем комплекс, готово читаву варошицу. Најпре се уђе у велико двориште (Piazzale), у којем се поред свратишта за хаџије (Foresteria) с леве стране и поред палате (Palazzo Ducale) с десне стране, некад конака за отмене госте а сад музеја, долази до храма са особито богатом, ма и не довршеном мраморном фасадом и величанственим главним порталом. Унутри је црква у дужину подељена на троје а с обе стране има много капелицâ са засебним олтарима. Ти су олтари сваки за себе ремек. Саграђени су од мрамора разне боје а на погдекојем од њих радио је поједин уметник читава свог века. Украшени су иконама и киповима ванредне лепоте. У источној попречној капели су лежећиви мраморни ликови миланског војводе Лодовика Сфорце, прозваног il Moro, и жене му Беатриче d' Este. Ти су ликови красили у први мах гробницу војвоткиње Беатриче па кад је та гробница била разорена, донесени су били у цркву Павијске Чертозе. Створио их је милански вајар и неимар XV. века Cristoforo Solari као своје главно и последње дело, које није могао ни довршити, као што то доказује једно од узглавља. Смрт га је помела те није извео све појединости на том каменитом душеку. На своду над тим споменником има Боргоњонова фреска, која приказује крунисање пресвете Богородице. Пред њом клече Франческо Сфорца и Лодовико il Moro, И над споменником Џана Галеаца Висконтија у западној попречној препрати има на своду Боргоњонова Мадона, но ту клече пред њом Џан Галеацо, у руци му први модел чертоске цркве, и његова два законита сина Џан Марија и Филипо Марија и ванбрачни му син Габријеле. Неке фреске на своду су пострадале, прокисле, услед тога, што је Наполеон I. поскидао и однео олово са кровова. У новој сакристији је над олтаром велика Асунта, коју је насликао Andrea Solari, Кристофоров старији брат. Столови у тој сакристији су сваки собом прави ремек резарије.

Пошто разгледасмо храм, изведе нас проводич до предњег трема (Chiostro della Fontana), који опкољава четворокуту пољану са студенцем, пуним рељефа. Проведе нас онда обема рефекторијама до

Та је школа годинама ружила на најодвратнији начин патријарха Георгија, називајући га дефраудантом и „кола ђубрета“, замерали му велики клерикализам и приврженост влади. А кад се том методом дочепаше већине у нашем автономном животу, почели се удруживати са сваком владом, па чак и са Рауховом. Ружили су све наше владике, па и Змејановића, обарали су тобоже клерикализам, те су и успели, да су углед наших црквених достојанственика у једном делу нашег дарода довели до нуле и тиме задобили симпатије једног дела нашег напредног друштва, које је већ хтело Јашу уступити Чесима, Словенцима и Пољацима на неко време, код којих је још клерикализам врло моћан. Али шта би наједном?! Када он и његови следбеници дођоше у автономији до већине, прва им је брига била, да владици Змејановићу **оправе двор за 210.000 К.**!!!, који данас прокисава те ће још коју хиљаду однети из народних фондова.

Вапили су, како јадно стоји народна просвета, учитељство, школа и т. д. а када дођоше на кормило, не основаше за осам година ни једну народну школу, ни вишу ни нижу, да се не замере влади! Постадоше већи клерикалци и владиновци, него сви Срби те врсте до данашњега дана.

Ружили су патријарха Бранковића ради дефраудације, а када тим начином дођоше до већине, направише грабеж и русвај, да ће и суд имати посла. Почели су наваљивати на Српску Банку, „Привредника“ (трговину са живим месом, тако га називају) да се и ту увуку и учине русвај, па да доведу народ тамо, где је био пре тих установа.

Ето, то вам је његова школа. Грди, ружи, да дођеш до популаритета, положаја, а после ништа не стварати, него рушити. Та школа још и данас делује у сваком сеоцету српском, само не делује тамо, где нема никакве установе, где се мртвим сном спава и — *пропада*, јер ту немају шта да руше, а за стварање нису способни, а и не сму, да се не замере влади.

Добар део наше народне интелигенције и наших ратара отцепио се од Јаше, нису му више приврженици, јер су га провидели. Али неки млађи људи, који се оделише од њега, изгледа, да се никако не могу отрести његове школе и методе у избијању на површину, јер канда немају довољно спреме, да сваки у своме позиву препорађају српску колибу да их народ као своје анђеле чуваре уочи, а интелигенција српска запази у њима спремне људе, који озбиљно распредају о питањима нашег напретка и препорода на научном, књижевном, политичком, привредном пољу. Рекосмо: неки, јер ко ће паметан оспорити способност у своме узвишеном лечничком позиву и српском родољубљу, па у раду на препороду српске колибе једном др. Миладину *Свињареву*, ради чега је и дошао до врло лепога гласа у народу српском, кога је поверење стекао и који га је већ и на површину подигао? И нека му ко спречи, да уђе и у поједине народне установе, само ако доспева за рад у њима! Па тако и многи други из његова кола.

С тога смо били *немило дирнути* чланком у „Српству“: „*Клике у Н. Саду*“. Немило дирнути ми, изван Н. Сада, који не можемо бити лично нерасположени према многим нашим људима тамо, јер их лично не познајемо. А када у броју од прошлог понедељника изађе и именик „*К чланку Клике у Н. Саду*“, нама би тешко на души, јер приметисмо деловање Јашине школе. Људи божји! Та око нас царује напредак других народа, гура нас тако рећи у леђа. Зар ми немамо што друго да дајемо нашем народу, него да пружамо прстом на људе, који су век свој провели у раду за народ, неки са већом, неки са мањом спремом. Свака наша установа има своју научну, економску, па политичку и т. д. страну, па мора бити по тим стележима и заступана. И свака установа има пад собом свој форум, који над њом ведри и облачи. Зар би ти седели скрштеним рукама, да те установе, нпр. Централни Кредитни Завод и Матица Српска, на које се писац окомио, не напредују?! И зар се може замерити томе форуму, главној скупштини тих установа, што бирају исте људе, који се показаше дорасли своме позиву? Или их писац држи за тако плитке и најивне?

Узмимо мало на око и чланак „*Летопис Матице Српске*“. Да ли би писац хтео, да се он, т. ј. Летопис, спусти на ниво народних календара? Шта ће нам онда толике хиљаде истих? Летопис баш треба да је тако уређен, да задовољи оне у народу нашем, којима треба више душевне хране, те по томе да буде огледало наше науке, песме, приповетке и т. д., а за народ, т. ј. оне, који се тек спремају за читање тежих књижевних састава ма које врсте и користи практичне за поједине сталеже, издаје Матица књиге за народ, а изван ње излазе толики календари, друге књиге, јавна предавања и т. д. Па видите, било је у Летопису и састава за народ, прича. Ено Андрићевих. Али, на те се опет оборио проф. Васа Стајић, такођер демократа, јер, вели: шта ће „Путан“ у Летопису! А најпосле нека писац или ко други напише што корисно из економије или које друге друштвене науке, па ће ваљда изаћи и у Летопису, ако му већ није свеједно, читало се то у њему или у књигама за народ, које са Летописом излазе. Нама је свеједно, читали ма у којој књизи.

Нека нам писац не замери, али ћемо напоменути, да из целог његова писања избија заиста оно: *Устани ти, да седнем ја.* Јашина школа. На крају још ово: Ни један спреман и ваљан радник не ће остати неопажен и ненаграђен. Могло је то бити некада, данас не, особито од како смо се у некима из Јашине школе разочарали. А да се до нечега дође, употребљавати овакову методу, која се испољила у чланку „Клике у Новом Саду“, није за спремне нужно, а није ни лепо.

Барања, на св. Илију 1911. год.

С.

Велики скандали у угарском сабору.

— Туча између два обер-хазафије. — Мункачева глава као пљуваоница. — »Безобразна свињо!« —

Као што је познато, мађарске опозициојне странке воде у заступничкој кући угарског сабора техничку опструкцију против војених предлога. По који пут тек дође на ред који посланик, да говори о тим предлозима, иначе цело време седница страћи се у поименичним гласањима о допусту посланика и другим смицалицама техничке опструкције.

У седници заступничке куће од четвртка, 3. августа, дошао је до речи *48-шки заступник ван странака* Ладислав *Околичањи*. Још пре седнице беше опозиција раздражена, јер је чула, да ће тај *48-аш* говорити *за* војне предлоге. Поговарало се и то, да ће Околичањи због тога издајства бити *инсултиран* од опозиције. Да би тај инсулт спречили, млађа гарда мункачка направила је жив зид око Околичањија, кад је овај почео говорити. С левице су говорника непрестано прекидали упадицама, да је бригадир Очкаји, да ће да аеропланом улети у владину странку и т. д.

Мункачка омладина, међу којом се особито истиче млади Макавејац Алфред *Пал* (de genere Israël), неко време је само слушала опозицијино изругивање, али после и она стаде лармати.

— Шта је са мастијоницом? — запита Алфред *Пал*, кад је викао Лајош *Бек* (који је лане у сабору бацио мастијоницу на министра председника грофа Куена Хедерварија).

На левици је највише лармао посланик Никола *Пожгаји*, који се је „прославио“ тиме, што је *исиљувао* дарабонтске министре. После двапуташње опомене председникове Пожгаји је и даље викао.

На то му *Пал* довикне:

— Пљуваоницу овамо!

Настаде ужасна галама.

— *Донеси овамо твоју главу, мунгове, да иљунем у њу!* — дере се Пожгаји.

А. *Пал*: Чију?

Пожгаји: Твоју!

Пал: *ПрваК иљувачки!*

Пожгаји: Пљунућу ја у твоју главу.

— **Безобразна свињо!** — крикне на то Алфред Пал, треснувши песницом о сто.

Левица скочи, грувају по скамијама и ужасно се деру. И Пожгаји скочи, створи се у неколико скокова пред Палом, *дигне песницу и из све снаге удари.*

— *Ђуши га!* — викне неко с левице.

И Пал хтеде да бије, али — како неки листови уверавају — његове и Пожгајеве ударце задржаше.

Председник видећи ту гужву, прекиде седницу. Кад је после седница отворена, предложио је председник, да се Пожгаји и Пал издаду имунитетном одбору.

Још то после подне оба ова красна посланика имали су двобој на сабље. После неколико греботина двобој је обустављен и противници се — измирише!

Интересантно је, да мађарски

стражњег трема (Grande Chiostro), који опкољава гробове умрлих духовника а око њега леже двадесет и четири ћелије монаха Картаузоваца.

Павијска Чертоза је од године 1881. народна својина. Те су године у Италији у опште укинути манастири па су Картаузовци отишли у Гренобл, да се придруже колегији Велике Шартрезе.

Вративши се у Милано апсолвирасмо данас археолошки и артистички музеј и модерну галерију слика у големом замку, који се зове Castello Sforzesco а потиче из XIV. века. Museo Archeologico при земљи има силних знаменитих старина. Нарочито је занимљива шеста дворница (Torre delle Asse), коју је оправио Leonardo da Vinci. Та је дворница удешена као хладовита сеница. Зидови су испреплетени густим грањем, које се диже до плаветне таванице а грање је фестонирано грбом Лодовика Сфорце и записима. Museo Artistico у горњем боју крије мајолике, порцелан, радове од вилдиша, костиме, радове од железа и бронзе, италијански кујунџилук, јапанске бронзе и опреме и пинакотеку са мадонама и иним иконама од Кореџа, Болтрафија, Боргоњона, фан-Дајка и других. Galleria Moderna садржи већином слике италијанских сликара из XIX. века. Уз ту галерију је одмах и Museo del Risorgimento Nazionale. Ту су распоређене успомене, које се односе на политичку повесницу Италије, пред што ће јој ускрснути јединство.

Из кастела изађосмо у нови перивој (Nuovo Parco). Широким, као углачан патос глатким друмом око њега јуре аутомобили, бицикли и приватне екипаже са елегантним женским светом а на ниском брежуљку Монтањоли седи отмен свет па ужина, мери а зар и оговара једно друго. У том је новом перивоју, негда шеталишту миланских војвода, и амфитеатар за утрке, т. зв. арена, и висока кула од гвожђа, Torre Stigler, са које је веома леп изглед.

Враћајући се из тога господског перивоја сретосмо велику поворку занатлија и радника, пред њима црвена застава, а све их предводе свирачи уза јасну свирку. Двојица носе огромну венчину. Корачају по двојица у реду, озбиљно, некако важно. Распитасмо, ко су, и разабрасмо, да су републиканци, који се упутили на Foro Bonaparte до Гарибалдијева споменика. Мора да је у Милану то нешто свакидашње, кад се на тај поход нико није ни осврнуо. Куд и камо се више Милањани отимају о најновији број свога Corriere della Sera, да сазнају најновије што се десило у Милану, у Италији, у свету. Разносачи надали дреку: Померијцо! (од pomeridiano - послеподнашњи) а радознали Милањани сипају чентезиме па брже боље забадају носове у омиљени им лист велика формата, нмјомиљенији им између више од 180 часописа, што излазе у Милану.

(Наставиће се.)

Várady Antal.

JUS GLADII.

У стара, добра времена била је о недељним вашарима на виду вграде печујске општине истакнута гола рука са грдно великим мачем.

Ми ђаци гледали бисмо са ужасом тај страшни символ па бисмо питали старије: шта је то?

Ујак ми, стара адвокатина, по својој пргавости познати Мартин Хилдебранд, набрао би обрве и промумлао:

— Оно је jus gladii.

Помоћу латинскога речника до знадосмо, да то значи: право мача. Е сада да нам је још само знати, шта је то „право мача“!

Дознадосмо и то. Неки стари градови имали су право, да суде ухваћеним злочинцима и да им на основу права мача, дакле права на живот и смрт, скину главу са рамена.

Видео сам и језовиту примену тога страшнога права. Било је то 1821. године у Сомбору, када је печујски џелат извршио погубљење.

Ево тога случаја!

У првој десетини деветнаестога века био је у Бачкој неки дошљак, по имену Корић, човек писмен и по мало упућен у правничку струку. С тога је добио службу у општини. Часна му је била титула: конциписта.

Жупанска господа служили су бесплатно, јер се на та звања гледало у оно доба као на nobile officium, т. ј. племениту службу. Но у општини служба није nobilis, још мање пријатна. Пискарању нема краја а парничари навалили као јаничари. О недељним вашарима месни и страни пиљари и пиљарице опседну општински суд, јер би се редовно међу њима изродила кавга. Месне пиљарице не трпе, да стране пиљарице нагрћу у град, јер те секе прекупе од њих све јефтино, па после продају што скупље. Не ће ли страни пиљари и пиљарице да слушају домаће, затури се кавга, која се обично свршава у варошкој кући, и то у канцеларији господина Корића или на авлији. Ту се судило и женама, које би се показале одвише безобразне. У господина Корића није било шале а општински пандури схватили су ствар озбиљно.

Тако су бар говориле пиљарице.

У почетку, док је исти г. Корић био само конциписта и ништа више, ишло је сво добро. Али, када је ту лепу квалификацију саставио са још једном другом, пође све наопако, јер се господин Корић заљуби до ушију.

Загледа се човек у лепушкасту Јожику Варгину, која је из дана у дан пролазила покрај општине, која је била баш на пијаци, па би се баш под Корићевим прозором најгласније погађала са пиљарицама, како би господин чуо, каква ће Јо-

листови после ове срамне *туче* у сабору *хоће да тучу забашуре* и сада доказују, да „није било туче“ у угарском сабору. Треба *порећи факт* зато, да се, забога, сачува добар глас мађарскога парламента. Јер шта ће рећи Аустријанци, чији су парламенат због скандала мађарско-чивутске новине толико пута *исмејале*, да „таково што“ не може да се деси у мађарском парламенту. А ваља нимбус тог мађарског парламента сачувати и пред балканским државама, које јудео мађарска штампа такође исмева као „полуварварске“.

Из ономадашњег скандала у угарском сабору може земља да види, у чему центријски парламенат тропи време. Сад у сабору тако рећи нема народносних посланика, да их гурају напоље из саборнице. Сад су мађарско јеврејска центрија *између себе* туче, то зар схваћајући за посланичку дужност!

Две-три речи нашим Вршчанима пред избор пароха и учитеља у Вршцу.

Вршац, на св. Илију 1911.

Наша лепа варош јако је узнемирена и свет ускомешан, па кад један другог запитамо за узрок томе, одговор је врло лак; јер за кратко време после ове ужасне и несносне врућине имаће се овде попунити место једног свештеника и једног учитеља.

Треба наш читалачки свет, а понаособ наши Вршчани, боље рећи: који су позвани (а то су скупштинари), да већ сад у напред знају, каква се места имају попунити и како би ваљало избор спровести, да се не би доцније кајали, да смо приликом избора невешти и несвесни били и тиме евентуално да будемо подсмеху изложени.

На прво место — место пароха — имаће се место пок. Пере Милића попунити те нам ваља јако пазити, да на то место онако свештеничко лице дође, које би том чину у сваком погледу одговарало и достојно га било.

На другом месту имало би се попунити једно мушко учитељско место на место пок. — т. ј. још је у животу и у пензију стављен — учитеља-државника г. Мите *Клицина*, који је на вештачки начин умео попуњење истог места да одуговлачи, али поред свега тога на вештачки начин *плату вукао* и на крају до веће пензије дошао.

Кад су нас до сад радикали (међу њима прота *Божа* и Мита *Клицин*) у нашем незнању за нос вукли и у тајности њихове високе планове ковали, а доцније и спроваћали, будимо бар сад и овом приликом опрезни и не дајмо се више изигравати, већ радимо по правди и како нас наша савест најбоље учи.

Знамо сви, да ће се имати један свештеник и један учитељ бирати, што ће у најкраће време имати црквена скупштина да изврши. Па шта видимо? Видимо, да имамо кроз неке трновите џбунове да продремо, јер нам је опет прота *Божа* у »шпилу« и умешан, и морамо тражити лека и начина, да његовој и његових пријатеља политици доскочимо и дорасли будемо, да нас не би и овом приликом какогод изиграо.

Прво и прво видимо, да се наш прота Божа испречио и стоји као дуплован стуб т. ј. као прота глава цркве и као председник глава црквене општине. Па пошто смо дознали, да су и *његови интереси* уплетени, т. ј. да ће се и *његов зет* искати, па пошто нарав нашег госп. проте Боже знамо: да је силник и силеција т. ј. паша у свом звању: то *требамо сви ми скупштинари да најенергичније захтевамо, ако се и прошин зет буде искао, да г. проша у својству председника не може и не сме председавати при избору*, јер се то коси са природним законом и постаје инкомпатибилно.

Какву поруку дајемо овом приликом нашој браћи Вршчанима скупштинарима? Признајемо и сами, да имамо више свештеника, међу њима и млађих, као што су Свет. *Стојаковић*, Стеван *Стојаковић*, Стеван *Токин* из Средишта, Стеван *Дејановић* из Парте, *Брадваровић* из Орешца, а и других, који су родом Вршчани и који би способни и достојни били за то место. Само овом приликом имаћемо врло тешку задаћу и ваља нам бити опрезнима, да нас не би радикали неспремне затекли и изиграти могли.

Зато, драга браћо Вршчани и скупштинари, прва и прва задаћа треба да нам је ова: до рока за избор треба да се чешће састајемо и конференције држимо, а главна задаћа била би та, да се сви скупа као занатлије заједно са ратарима лепо споразуму *па да сложно* сви на једног кандидата гласају, чиме би сваки даљи покушај од противне стране био онемогућен.

Ми смо уверени и убеђени, да у том случају ни протина сила па ни евентуално г. епископова жеља не би помогла, јер и сам г. епископ не би се противио народној вољи и већини.

Тако исто треба и избор учитеља да тече. Имаћемо више кандидата, који су родом Вршчани, као: *Новаков* и *Рибаров* из ратарског сталежа и млади *Радуловић* из занатлијске породице. Против кандидата немамо ништа, јер сваки би отац желео, да његово дете продре, а то не иде. Овом приликом би наш савет био, да од Вршчана *оног бирамо, који је најспособнији* и који би у знању и мађарском језику најбоље одговарао, а то би наш млади Вршчанин *Радуловић* био. Дакле пазимо, шта радимо, да се доцније не бисмо кајали. Драга браћо Вршчани и скупштинари, сви листом од првог до последњег (осим проте Боже и неколико личних присталица) треба да смо као сноп, боље речено као стуб сложни и да сви сложно на нашег младог Радуловића свој глас предамо, како би нам избор што сјајније и свечаније испао. Она два друга кандидата не би требали ништа противно да раде, јер тиме не би користили сами себи, већ би допринели и потпомогли, да буде изабрано сасвим треће лице, које радикалима годи и које би њиховим личним интересима служило, а не народним.

Поред тих избора да пређемо мало на личност протину, на његов председнички рад и рад његов уопште.

Пре недељу-две дана умро је чиновник вршачке црквене општине чика Симеон *Николић*. Кад је за његову смрт дознао прота *Божа*, намеран је био, да га на најсиромашнији начин, и то у сандуку од 4 просте даске сахрани. Али на уверавање других: да чика Симеон има и уштеђених новаца, сахрањен је на достојан начин.

„Застава“ замера другим установама па и Матици Српској, да чиновничка места попуњују без стечаја и без квалификације. А како је код *радикала* и шта они раде?! Они *много горе и црње раде*. Ево им примера у Вршцу.

И место књиговође црквене општине у Вршцу попунило се без стечаја и то, може се рећи, лицем у толико неквалификованим, што је као пензијонован и болешљив човек за то место *неспособан*, тим више, што му је годишња плата од 800 круна на 1600 круна повишена.

Па шта на то вели наша црквена скупштина? Зар је сасвим обневидела и онемела? Зар још увек не ће да увиди, шта се ту све ради и да би и г. прота требао над собом контролу да има.

Наша црквена општина има поред свог школског и парохијског прореза још и земаља, које би требало савесније и рационалније обрађивати. Зато да се је коректно, а не партизански поступало, требало је *стечај* расписати па на место са 1600 круна плате једног квалификована младића или човека са трговачком и економском спремом поставити, човека, који би приход својим разумним и рационалним радом умножио на олакшицу својих сапарохијана, те би се и мање парохијала плаћало.

Радикали су својим последњим учитељским избором јако незадовољни, јер се надаху, да ће у особи г. *Стојадиновића* добити једног одлучног радикала, који ће у стању бити радикалске таљиге и терет да на својим плећима понесе. Ма да је он добар и искусан учитељ, у другом погледу није у стању да радикалима и друге жеље испуни, и зато би се радикали радовали, кад би се г. Стојадиновић из Вршца уклонио и то место каквом „јачем“ радикалу, радикалској челенци, уступио.

Какав је наш прота Божа: да би на сваком кораку хтео да заслужи, а ништа да не пропусти, сваки се може из овог најбоље осведочити. Да је наш прота Божа у више маха био као посланик на нар.-црквени сабору, то стоји, јер су нам многа његова путовања и велике дијурне око издавања манастира под закуп добро познате. Приликом последњег саборског заседања догодио се овај смешан инциденат.

Г. прота као посланик, а уједно и као члан Вршачке Српске Банке требао се на пут крећати па није знао, шта да ради: које место да задржи, јер су оба почасна места са дијурнама скопчана. Ипак се реши, да место дневног повереника у заводу напусти, али са том примедбом, да га за време саборисања неко други од господе заступа под тим условом, да дневница од 4—5 Круна ипак *њему* припадне, а он ће се дотичном идућом приликом већ реванширати. Дакле ипак је лепо, кад је човек тако вешт, да може на две стране — плату вући. Не може лепши пример бити — ето нам à la Мита *Клицин*: једна школа и једна кујна.

Кад се узме у обзир, да у нашим школама нема потпуно реда и да међу учитељима нема довољне дисциплине, како тек можемо захтевати, да нам наша деца, наш млађи нараштај бољи буде? Како може један учитељ од младог учитеља г. *Стојадиновића* респекта имати, кад дотични учитељ као члан школског одбора има уплива над самим Стојадиновићем као управитељем школа па ради, како хоће и шта хоће по школи.

Било је више пута, кад је неки учитељ и у угрејаном стању у школу долазио, па се и сама деца чудила, какав им је учитељ у део пао и шта могу од такова учитеља све научити.

То се чешће, и то боље рећи врло често дешавало, да су учитеља у послужитељску собу склонити морали, да се »одмори« и испава, како би предавање у школи продужити могао. И на то се код нас

жика бити гавдарица, ако је ко узме.

Корић је сваки дан све више пазио на говор Јожике Варгине, него на тужбе парничара, тако да једаред једноме тужиоцу ударише на правди Бога двадесет и пет батина. Када су Корићу рекли, да је погрешио, рекао је мирно:

— Не шкоди ни њему.

То прислушкивање и ћулење ушију на прозору врло је шкодило Корићу, а по готову почеше виђање са Јожиком, која је имала тако ватрене очи, да би се занео, ко би погледао у њих. Занео а често сурвао у бездан, као и сиромах Антон Корић, општински дијурниста.

Он већ није могао владати собом. Одлазио им је у кућу, кад год је могао, а сваку тужбу старе Варгинице удесио би у њену корист. Пиљарице нису смеле ни искати од ње онолико, колико од других, јер ако би рекла за ово или оно да је скупо, па ако јој ствар не би дали јефтино, ишла би Корићу да се тужи, а он би за час пресудио, да се дотичној удари двадесет и пет батина.

Тако је сиромах Корић једнога дана са једним својим пријатељем пошао испод баште Варгиних право Јожикиној кући. А под баштом Варгиних већ је и онда лајала куца, само што Корић то није чуо.

Када су пријатељи пролазили кроз башту, куца је и тада лајала. Пријатељ је опоменуо Корића, да куца не лаје узалуд, али му Корић одговори, да пси не једу зелен, сем пред кишу.

На то му пријатељ рече, да има паса, који чувају сено и сваког отерају од пласта. Оно додуше сам пас не једе сена, али ни другоме не да под пласт. Корић виде, да пријатељ на нешто нишани, али су они баш и пошли Варгинима, да ствар коначно доведу у ред. Били су пошли, да просе Јожику.

Варгини рекоше без околишења, да Корић својом личношћу не може Бог зна како усрећити онако лепу девојку, као што је Јожика, која би могла наћи и бољу и лепшу срећу, али с обзиром на поменуту параболу о псу дадоше му Јожику, велећи: »Води је, али је пази, као очи у глави, јер ће те иначе снаћи велико зло!“

На то је Корићев пријатељ рекао искрено: „Жени је прва и најпреча дужност, да буде верна мужу и да се на тај начин поштује сама.“

И тим речима циљало се некуда, али га Корић није разумео.

Разумео га је доцније. Ствар су му објаснили људи, време и живот. Првих дана по свадби Јожике никада није било код куће. Непрестано се вуцала по пијаци. Нико није знао, шта ће Јожика на пијаци, сем ако није тражила новаца, јер сваки дан, када би год дошла кући, хвалила би се, да је нашла маријаш, ја потуру, ја шкуду, цванцику и тако даље. А добричина Корић радовао би се, као мало дете. Колико ли изгубљена новца налази жена му Јожика! И то редовно на пијаци...

А на пијацу долазе и толики младићи. Могуће је, да је који од њих изгубио те маријаше, шкуде и цванцике. Ко би то знао, када на бакарном и сребрном новцу нема никаква знака, по којем би се могло посумњати на власника му. Доста то, да се у кући сиромашнога конциписте добро живело, јер су, поред мале му плате добро дошли ти женини »наласци«.

Једном изаслаше Корића на салаше, да истера неку дацију. Успут према селу Гакову лупао је, возећи се на колима, главу тиме, како би ту мисију могао да изврши још истога дана. Но посао је био заметен. Прво му се ваљало одвести на Стрилићев, па онда на Лалошевићев салаш. А ти су салаши далеко један од другога.

Био је пошао к удаљенијем, али је судбина судбина.

Чим је скренуо са главнога пута, ето ти му у сусрет старог Стрилића.

— Куда, Антоне? повика спахија.

Корић се маши шешира и учтиво му саопшти, да је пошао баш право к њему неким општинским послом.

— Лепо, а ти пређи на моја кола, па ћемо ствар расправити успут, а када стигнемо у варош, терећемо право до општинског суда и онда ћемо потписати.

— Да, spectabilis domine, али ми ваља отићи и до господина Лалошевића.

— Е, синовче, тај је јуче отишао у Апатин.

Тако се Корићу испуни тајна жеља. Са великим поштовањем пређе на кола милостивога господина Стрилића, врати се у варош и онде одмах сврши све, конципујући до мрклога мрака. По том све потписаше in optima forma и све би оверено, како ваља.

Корић је хвалио Бога, јер му је тако и дневница остала, а и посао је свршио. Дакле, сад само кући! Једва је чекао, да види жену, своју Јожику.

Код куће га је чекала непријатна изненада. И врата и прозори били су затворени.

Лутао је, али ни псето није залајало. Изгледало је, као да је и оно отишло од куће.

На послетку јави му се сусед и рече, да су код куће, јер је он мало час видео светлост на прозору.

— Онда је зло. Мора да су лопови у кући и да ми је жени живот у опасности. То се види и по томе, што су пса ућуткали. Хајдуци тако

Вршчана све *ћутало* и кроз прсте гледало, без икакве истраге и без икаква укора.

Та од кога укор да тражите, кад би сам г. прота Божа велики укор заслужио! Али ко и њему укор да даде, кад је он све и сва и велика власт па нема господара над њим?

Зато на посао, и то тежак посао, драга браћо Вршчани! Не трзајте се натраг и не бојте се ничега! Само сложно напред па је победа наша. У то име у првом реду треба да на црквеној скупштини изречемо *неповерење проти Божи*, да захтевамо, да на месту председника даде оставку и да на то место једног бољег човека нађемо, но што је он.

Вршчанин.

Мир у Арбанији.

Педесет хиљада турских војника стоје до зуба наоружани у бунтовном Арнаутлуку, а на домаку Црној Гори. С том великом војском „блистателна“ Порта није могла да укроти шаку Малисора, него је на послетку дошла себи, те се је нагодила с бунтовним Арбанасима. Арбанаси су тражили само то, да у просвети, у језику своме очувају своје *народно обележје*, личну слободу, тражили су за арбанаске крајеве човечне чиновнике, који разуму арбанаски језик и народне невоље, тражили су поштену управу.

Дуго нису тврдоглави Керабани на Босфору хтели да изврше те скромне захтеве једнога народа у отоманској царевини. Тек кад је много и много низамских и аскерских фесова остало пустих, пристале су цариградске ефендије, да се мире с Арнаутима. Тај мир је ономад *углављен* у црногорској вароши Подгорици и Малисори се враћају својим домовима.

Но иза свега овога русваја остаје још једно питање отворено: Ко ће накнадити Црној Гори трошак, који је она морала избацити на исхрану и издржавање арбанаских бегунаца? Црна Гора је сиромашна земља и она има другде да троши, а не да исхрањује Арбанасе, који беже од турских крволока.

Турска безочност још једнако иде тако далеко, да сву кривицу за арбанаски заплет сваљује на Црну Гору. Шта више трула Турска, која није могла да савлада шаку малисорских горштака, сме да *прети* Црној Гори и њеним орловима. Париско издање »Дејли Мељ« а о том довнаје од свог дописника из *Солуна* ово:

„Именовање *Абдулах* паше заповедником турске војске у Арбанији може се сматрати првим кораком са турске стране, да се стане на крај немирима на северо-западној граници. Абдулах паша ће заповедати снагом од 60.000 људи урачунавши три горске и три пољске батерије.

У стању сам изјавити са упућене стране, да чим Абдулах паша буде стигао у свој главни табор на црногорској граници, *отоманска ће влада послати „ултиматум“ црногорском краљу Николи*, да престане давати заклона Малисорима, а ако присутност од 60.000 људи, спремних да пређу границу, не буде доста да увери краља, да мора променити тактику, Турци намеравају *објавити рат и провалити у Црну Гору*, не бринући се за могуће црногорско посредовање.

Све мале балканске државе посматрају са великим удивљењем положај и спремне су уплести се у случају да букне рат.“

Ово, што је какав младотурски ефендија у Солуну рекао дописнику енглескога листа, једна је глупа претња. Турска, у којој на све стране пуца државна склоп, сто пута ће се предомислити, пре него што нападне Црну Гору.

Политички преглед.

— **Бугарска се оружа.** Цариградски листови пуни су вести о журном и тајанственом спремању и оружању Бугарске. Нарочито су због тога узнемирене младотурске новине.

По тим вестима бугарски су арсенали пуни нових топова и муниције. Сад се врло енергично ради на наоружању артиљерије.

У Софији сматрају турско-румунску конвенцију као свршен факат, иако је постојање те конвенције толико пута демантовано. Због тога се у Бугарској мисли, да треба што пре довршити наоружање војске, *како би Бугарска била спремна за све догађаје.*

Има их, који мисле, да је и познати чл. 17. новога бугарског устава, који даје право краљу, да може закључивати тајне уговоре са другим државама, последица турско-румунске конвенције. Сад Бугарска тражи у Европи савезнике. Краљ Фердинанд се за то сад и бави у иностранству. Опште је мишљење, да ће он закључити конвенцију са Аустро-Угарском, чије је симпатије увек уживао.

У Цариграду су забринути и због великих бугарских војних маневара, који ће се држати близу турске границе.

У свези с овим јављају из *Софије* ово: Крајем месеца августа у Бугарској ће почети велики војни маневри, у којима ће учествовати *цела бугарска војска.*

Ти огромни маневри треба да покажу сву снагу и спрему, којом Бугарска данас располаже. Сва војска не ће бити на једном месту, него ће се маневри изводити одвојено између две и две дивизије.

За све време маневара цар *Фердинанд* ће са престолонаследником *Борисом* и краљевићем *Ћирилом* обилазити на аутомобилу сва маневарска поља; а градским маневрима, (у којима ће једна дивизија бранити утврђења, а друга нападати) присуствоваће сам цар лично и водити надзор над целокупним радом.

На ове маневре *не ће бити пуштен ни један стран војни аташе*, ни један стран ни домаћи новинар, па чак ни један бугарски официр, који иначе не буде ангажован у маневрима.

Ови ће маневри трајати свега пет дана а стајаће око један милијон круна. Половина те своте остала је још од прошле владе, а за остатак ће се побринути министри војни и финансија.

— **Мењшиков о будућем рату Русије на два фронта.** Познати руски публициста О. *Мењшиков* у петроградском листу „Новое Время“ захтева, да *Русија буде што пре спремна* за рат. Он налази, да за Русију постоји ратна опасност са две стране, на европском и азијском истоку.

Турска се једнако и живо спрема, да организира своју флоту. Год. 1814. она ће на Црноме Мору имати још две оклопњаче и два дреднота и тако ће бити јача од Русије. Због тога је крајње време, да Русија што пре почне грађење приморске флоте.

Положај на крајњем Истоку описује Мењшиков најцрњим бојама. Кинези се непрестано спремају за рат. Сви путеви, који воде за Мукден и Пекинг, препуни су трупа. Кина већ сада има више војске, него што Русија има на Далеком Истоку. Никакве сумње нема, да мора доћи до рата између Русије и Кине. Због тога Русија мора спремити све, што треба за овај неизбежни рат.

Са зла на горе.

— **Турски официри газе част невестама и одузимају невиност девојкама.** —

Из *Бара* јављају »Цетињском Вјеснику«:

Турци остају Турци, и то они исти прави и стари Турци. Разлика између младих и старих Турака лежи у томе, што су стари били ограниченији у својим турским дјелима, а млади неограничени, т. ј. стари Турци нијесу дирали у част својих турских једновјерника, него су дирали само у част, благо и главу невјерника (ђаура), а млади, ево, као што ће се видјети, своја турска дјела пружају и на правовјернике — на своју браћу Муслимане.

До јуче је Тургут-паша штапом тукао ребра данас јаднима, некад поносним житељима скадарског вилајета. Сада пак ево и његови регуларни војници — поред толиких звјерских дјела над јадним хришћанским народом — учинише два жалосна, гадна и звјерска дјела.

У Анамале на бијеле земље турски официри су ухватили и под шатор одвели једну невјесту и једну вјерену дјевојку. Ту су их под шатором силовали и држали, док су своје животињске страсти наситили. Ове двије несрећнице како тако, иако им је овако насилно оскрвњена част, ипак хоћаху некако поћи до своје куће и прикрити своју изненадну, неслућену насилну срам; али им низами — угледајући се на своје старјешине — не дадоше да ногом на земљу стану, него их — чим су их официри отпустили — зграбе као вуци јагњад, отимајући се, ко ће прије задовољити своју животињску страст, док су их тако измрцварили, да су оне обије пале у несвијест. Тако измрцварене и онесвијешћене избацили су их на сеоски пут. Оне су ту у томе стању лежале, док су на њих наишли сељаци и јавили њиховој својти, која их је на џамиска носила дома донијела. Ово је било прије 15—17 дана, али се тек сада дознало, јер је родбина крила ради своје части и због дјевојке, која је имала да се уда тијех дана.

Поред овога гаднога и звјерскога дјела турска војска је прекјуче учинила још горе зло, зло, које је Турцима својствено. У Анамале више Меурићана низами су срамно силовањем искрвавили и раскројили једну несрећну дјевојку, која је под притиском тога гадног и дивљачког силовања испустила своју душу. Шта се од те јадне буле није радило? Њу су штипали, зубима гризли, да је, како се прича, била сва крвава и модра по цијеломе тијелу. То је причала хоџиница, која ју је прала. Мухамеданци своје покојнике купају тако, што хоџа купа мушкарце а хоџиница женске.

Кад се овако од була (Туркиња) ради, шта ли се тек чини од несретних хришћанака?!

Досјетљиви кадија Карађузовић, поводом разговора о овим турским гадним дјелима, рече, да то Младотурци не раде изината, нити пак из нижих животињских страсти, него само из политичких разлога, да на тај начин Арбанасе накаламе на Османлије.

Како они раде и који су то њихови назори, ја не знам, али могу слободно рећи да се тако не шири култура и да то нијесу уставне слободе у европском смислу, него по турском калупу.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 23. јула 1911.

— **Имућним Србима у пажњу.** На средини новосадске главне пијаце продаје се кућа на спрат. У тој кући, која је одискони српска, има локал и више станова. Кућа је подесна за ренту, а продаје се за 140.000 К. Обавештаја даје овдашња банкарска радња г. Радована Милановића.

Треба сви да тежимо, да српско добро остане у српским рукама. Због тога свраћамо пажњу имућних Срба, да ову лепу кућу српску на сред пијаце не пусте у несрпске руке.

— **Шта учини пијан човек!** Ужасно је крвопролиће изазвао у зору од недеље на понедељак у Вуковару неки млад шумарски вежбеник, кога је алкохол разбесио толико, да се од њега могао свет избавити само његовом смрћу. Тај несрећни човек био је Стеван *Мазура*, шумарски вежбеник у спахилуку грофа Елца. Мазура је сву ноћ пио па се онда трештен пијан почео разметати по вароши. На то га онда полицијски повереник узме за руку па га одведе кући и преда његову пријатељу Евгену *Фрањеку*, који станује у спахин-

---

обично раде, када хоће да кога поробе. Ваља нам обити врата, али само опрезно, јер су зликовци наоружани.

Није било оружја ни хајдука, већ је неко био код неваљале жене... Био је њен љубавник.

Јожика га је сакрила под кревет и мирно се пустила мужу, да је грли и љуби. Изнела му је вечеру и, давши му јака вина да пије, успавала га је.

Око поноћи извуче се љубавник испод кревета, те са Јожиком убише несрећнога Корића, на сну. Главу му размрскаше секиром па га извукоше из куће и бацише у јендек.

Сутрадан рано приметише суседи крвав траг. Не прође ни сахат, а неваљала жена и љубавник ваћоше се у тамници.

Порицати се није могло. Сомбор употреби своје право мача и 9. маја 1820. године изрече општински суд страховиту пресуду над рушиоцима брака. Јожика Варгина и Ива Томашковић имали су бити погубљени мачем и то тако, да им се пре погубљења одсеку десне руке а после погубљења да се Ивино тело пребије на точку.

Дворска канцеларија »помилова“ их, опростивши им унакажења и изменивши пресуду тако, да им се „само“ одрубе главе.

Пресуда је извршена трећи дан по проглашењу а на староме путу за Бају било је подигнуто губилиште.

Дувђери су тесали у сивој јануарској магли, али се при томе тужноме послу није чула песма. За то време извозила су општинска кола греде и даске, а народ је са страшљивом радозналошћу гледао ту припрему.

У варошкој кући кривци су седели у пресвођеној одаји на „беломе хлебу“. А печујски џелат Антон Гансгрубер, кога су још тридесетога децембра увече довезли на општинским колима, обесио је у побочној одаји свој страшни мач, са којим ће сутрадан одрубити осуђеницима главе.

Осуђенике су »пургери« (грађани) пратили на губилиште пешице и на коњима. С једне и друге стране ишло је по шест царских катана. Напред је ишао Сима Деметровић, а за њим Ива Амброзовић, градски вице-фишкал, обојица на коњу. Држали су дуге и страшне говоре а најпосле су џелатски помоћници привезали Јожику Варгину за црвену столицу, причвршћену за чврст стуб. Џелат јој је једним ударцем одрубио главу.

Исто је тако погубљен и Ива Томашковић, негдашњи чобанин, а доцније касапски калфа. По том је џелат подигао у вис крвави мач, показујући тиме своју вештину.

Одрубљене главе турили су лешевима међу ноге и закопали их покрај коца. Катане су међу тим отпратили „осветника судију“ натраг у варош.

То је био једини познати случај о извршењу страшнога права мача у Сомбору.

ском шумарском звању. Фрањек свуче пијаног младића па га положи у постељу. Но Мазура у делирију скочи наједаред, стане ружити Фрањека па онда зграби са зида ловачки нож те њиме нападне на свог пријатеља. Фрањек је снажан човек, прави атлета. Лако обезоружа Мазуру па га закључа у соби. Пијаница онда зграби револвер, развали врата па продре у Фрањекову спаваћу собу. Фрањек се испред поманиталог човека спасе кроз прозор на улицу. Мазура на то скине са зида ловачку пушку, која је била напуњена, скочи до прозора па стане пуцати на Фрањека, дра *Голдшмита*, хотелијера *Герлаусера* и два полицајца, који су на ларму били дотрчали. Пушка је сачмом била напуњена. Сви су били рањени па су посрнули а једног полицајца су дванаест сачама погодиле у груди и у врат те се срушио онесвешћен. Други полицајац отрчи на полицију па се за тили час оданде врати са четири полицајца и једним стражмештром. Стражмештар стане пред прозор па гласно позове Мазуру, да се преда. Но поманитали младић одговори на то новим хитцем, који рани једног полицајца. Сад и полицајци стану пуцати те једно ђуле најзад усмрти Мазуру. Рањеници су однесени у болницу. Један болесник не ће преболети.

— **Прилози Централној Каси Трговачких Омладина.** Као што нас извештавају, честити чланови Трговачке Омладине у Сентомашу г. г. Бранко *Путник*, *Бркић и Дињашки*, Данило *Бугарски* и Аркадије *Петровић* приложили су сваки по **10 К** Централној Каси Трговачких Омладина српских. Износимо ово као леп пример свести и пожртвовања па молимо и остале Србе трговце, да својим прилозима потпомогну ову корисну српску установу, која се стара, да добијемо што бољи, што образованији трговачки подмладак.

Поводом ових прилога добили смо ове редове:

„Иако Срби трговци у Угарској важе као највећи народни добротвори, ипак за себе и за свој подмладак до сада не учинише ништа, ма да су остављали толике легате.

Ми трговци немамо ни од кога ништа да ишчекујемо, него оно, што немамо, морамо сами себи створити. На то смо, хвала Богу, навикли.

Света дужност треба да је сваког ваљаног и свесног Србина трговца и омладинца, да приступи ма и најмањим прилогом Централној Каси Трговачких Омладина, од које ће имати велике користи наш млађи трговачки нараштај, јер ће се тај новац употребити на стручно и светско образовање наше трговачке омладине.“

А ми додајемо, да је *света дужност и свих осталих сталежа српског народа*, да нашој трговачкој омладини прискоче прилозима у помоћ, јер прошлост нас учи, шта нам је вредио јак, свестан и добро спремљен трговачки сталеж.

— **»Српски учитељски конвикт у Новом Саду«** примио је у месецу јулу о. г. од Јована *Николића*, учитеља у Каћу, 254 К чланарине; од Жарка *Злоколице*, пароха у Ђурђеву, 102 К чланарине; од Драгутина *Чолаковића*, пароха у Старом Керу, 80 К чланарине; од Максима *Огорелице*, равн. учитеља у Трнави, 212 К чланарине; од Љубомира *Коларовића*, трговца у Сурчину, 100 К чланарине; од Мите *Роксића*, трговца у Бољевцима, 102 К чланарине; од Живка *Каћанског*, трговца у Горњем Ковиљу, 42 К чланарине; од Јелице *Опарнице*, учитељице у Обудовцу, 52 К чланарине; од дра Живка *Богдана* из Велике Кикинде, једну друштвену обвезницу од 10 К као поклон. 18. (31.) јула о. г. извучени су ниже наведени бројеви обвезница српског учитељског конвикта. Умољавају се власници, да до 2. (15.) августа о. г. поднесу дотичне обвезнице благајништву српског учитељског конвикта ради исплате. Ко пак до означеног рока не пошље обвезницу, сматраће се, да се одриче свога права у корист конвикту, а то ће се са захвалношћу јавно признати. Бројеви извучених обвезница јесу: 15, 19, 23, 24, 32, 47, 53, 54, 66, 78, 95, 97. — 109, 115, 116, 117, 133, 136, 138, 140, 143, 147, 157, 159, 174, 188. — 217, 233, 235, 246, 257, 261, 265, 280, 287, 293, 294. — 314, 315, 327, 350, 353, 357, 358, 373, 374, 390, 391. — 413, 427, 428, 430, 441, 445, 449, 454, 464, 471, 480, 482, 483, 486, 488. — 510, 515, 519, 521, 526, 530, 539, 548, 551, 569, 575, 593. — 608, 613, 637, 638, 639, 647, 666, 668, 673, 677, 679, 683, 688. — 714, 729, 761, 762, 770, 783, 786, 795, 798. — 821, 826, 827, 838, 840, 842, 856, 863, 867, 886, 898. — 922, 923, 961, 968, 970, 975, 976, 978, 987, 990, 994, 997.

— **Девојачко васпиталиште Св. Мајке Ангелине у Будимпешти.** (IV. Váczi utca 63.) прима пријаве за шк. г. 1911.|12. На захтев родитеља даје обавештаје и шаље нове заводске проспекте. 295 22-30

БАЈИЋЕВА МУЗИЧКА ШКОЛА У Н. САДУ.
Наставници дипломирани уметници. Школа 10 К. месечно. Може се спремити за испите прашке. бечке. пештанске и загребачке конзерваторије.

Новости са стране.

— **Споменик Амперу.** У малом француском селу Полнејнијезу близу Лијона откриће се за који дан споменик *Амперу*, кога ће човечанство спомињати, док се буде служило електричном силом. Ампер се је у малом селу Полнејнијезу родио, онде је и умро, али заступство опћине није за откриће његова споменика изабрало ни рођендан, ни самртни његов дан, него дан његова венчања, да оживи успомену на идилу, којом је хармонично довршена једна трагедеја. Г. 1793. свршио је у Паризу Амперов отац под гилотином. Од тога дана повукао му се је син у самоћу; живео је само за љубљену ботанику те је дане и дане тумарао нујан и замишљен у питомој околици Полнејнијеза. Једнога дана сретне на самотној шетњи још нигда невиђену девојку. Она је долазила из Париза. Онога дана, кад су старога Ампера на осуђеничким колима возили на стратиште, стојала је она на улици. Кад је пролазила тужна поворка осуђеника, спазила је она Ампера, где баца рубац међу светину, вичући: „Која ће добра душа предати то моме сину?“ Девојка узме рубац, распита се за сина и сазна за његово боравиште, отиде сама из Париза и непраћена ни од кога, преко гора и долина пешице дође до усамљеног села, где је нашла Ампера и испунила самртну жељу његова оца. Две године после тога сусретаја била је она Амперова жена. Споменик, који му подигоше, постављен је тако, да поглед Амперов сиже далеко преко пољана, од куд му је долазила први пут у сусрет верна пратилица у животу.

— **Четирстогодишњица Вазаријеву рођењу.** 17. (30.) јула о. г. навршило се четири стотине година, од како се је у Арецу родио славни италијански сликар, неимар и књижевник Ђорђо *Вазари*. Ако су и његове сликарске радње данас готово заборављене, његову светску славу проносе од колена до колена Уфиције у Фијоренцији и лође у Арецу па његова повест италијанске уметности од њезина почетка до Микеланђела. Године 1550. угледало је у Фијоренцији света Вазаријево велико дело: »Животописи најодличнијих сликара, вајара и неимара Италије од Чимабуе до наших времена«. У овом је класичном делу описао живот и дела 133 уметника и тиме ударио темељ повести уметности. Дело је писано сјајним критичким пером и правим уметничким одушевљењем, те је до данас остало главно врело за повест италијанске ренесансе. Вазари је писао само о покојницима, јединог је живог уврстио у повест Микеланђела. Вазари је ставио на чело првој епоси Ђота, на чело другој Масача, на чело, трећој Леонарда, Ђорђина и Коређа а свима на чело поставља као круну Микеланђела. О Рафаелу пише са заносом и сјајно. Сада сва Италија захвално спомиње и њега.

СРПСКЕ И СЛОВЕНСКЕ ВЕСТИ.

— **Осамдесетгодишњица Ивана плем. Зајца.** Неки дан се навршило 80 година, како се родио славни хрватски маестро Иван плем. Зајц. И тај, сада већ осамдесетгодишњи старац још увек ради. Прошло је преко 50 година, од када је Иван плем. Зајц почео деловати на музичком пољу, а тај педесетигодишњи рад, овенчан славом, значи много. Ретко је наћи људи толико заслужних, трудбеника на музичком пољу, као што је Иван плем. Зајц. Ретко је наћи човека, који би са оноликом истрајношћу провео такав плодоносан живот, као што је провео Иван плем. Зајц.

Зајц се родио 3. августа 1831. на Реци. Отац његов био је пореклом Чех. Отац му је био капелник глазбе 45. пуковније. Зајц се је као дечак почео бавити музиком. Већ као петгодишњи дечак знао је добро свирати у виjолину и гласовир. Било му је 6 година, када је први пут ступио на јавност и то у старом речком позоришту, одсвиравши на гласовиру тешку Херцову фантазију из Росинијеве опере »Мојсеј«.

До године 1849. ишао је Зајц у речку гимназију. Пошто је млади Иван показао силну вољу за музику, то га је отац послао на конзерваторију у Милано и он је онде остао шест година. Г. 1854. умро му је отац, а скоро иза тога и мати, те се је Зајц морао вратити на Реку, да уреди своје имовинске прилике. Ту га именоваше капелником градског позоришта и управитељем филхармоничког института. На Реци је остао Зајц седам година. До онда био је већ компоновао 152 композиције и 3 опере (Амелија, Месинска Заручница и Аделија). Касније је добио место код бечког Ringtheater-а, који је међутим у то време изгорео.

Код тог силног пожара изгорела је и партитура нове његове оперете »Момци на брод«. На срећу имао је Зајц концепт те оперете код себе те је тако спасена. Кратко време иза тога давана је оперета »Момци на брод« у бечком »Carltheater«-u са сјајним успехом. У Бечу је Зајц компоновао много оперета, које су даване и изван монархије. Ту је дошао у додир са многим хрватским родољубима, па се је у њему породила мисао препорода хрватске музике. И скоро иза тога јави се Зајц данас тако популарним збором: „У бој!« (Последњи часови Николе Зрињскога). Онда дођоше: »Вече на Сави« и кантата „Источна зора«. Надаље је компоновао много хрватских и словенских игара, као: „Словенску четворку“, „Хрватску мазурку“ итд. Г. 1869. долази Зајц у Загреб, а год. 1870. преузима управу глазбеног завода и казалишног збора, а у септембру исте године именован је равнатељем позоришта, где је остао све до 1889. Кроз ово време компоновао ја Зајц ове опере: „Мислав“, „Бан Легет“, „Никола Субић Зрињски“, „Лизинка“, „Пан Твардовски“, „Златка“, „Госпође и хусари“. Осим тога компоновао је две оперете и то: „Афродиту“ и „Краљев хир“. Г. 1880. био је послао Зајц у Беч партитуру нове, за бечки Carltheater написане опере »Der Hofkonditor“, која се је на путу изгубила. Године 1907. прославило је певачко друштво „Коло“ Зајцову педесетгодишњицу рада и хиљадити његов опус.

Зајц је од године. 1855. до данас компоновао 24 оперу, 30 оперета и 60 кантата. Надаље је написао музику за 23 глуме. Компоновао је 23 химне, 37 даворија, 169 разних певачких зборова, 51 марш, 7 напитница, 5 надгробница, 97 напева, двопева, тропева и четворопева са пратњом и без пратње оркестра и 120 црквених композиција. Затим је написао 146 напева уз пратњу гласовира и оркестра, 51 дечји збор, 31 двопев с гласовиром и глазбом, 43 увертире за оркестар, 13 попутница за оркестар, 24 игре за оркестар, 3 велике симфоније и 44 концертна комада.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 22. јула. Опозиција хоће да против посланика *Околичањија*, који је као 48 аш ван странака говорио за војне предлоге, поднесе пријаву инкомпатибилитета, јер је он токорсе будимпештански правни заступник ратног министарства.

Лондон, 22. јула. Овдашња пристанишна власт решила је, да одмах почне градити нове докове, у којима ће се моћи оправљати највећи бродови. На туградњу потрошиће се 2.105.000 фунати стерлинга (преко 40 милијона круна).

Техеран, 22. јула. Бивши шах Мухамед Алија повукао се је из Перзије, јер га народ није потпомогао, да се врати на престо.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »Браника«.

Против опструкције.

Пожун, 23. јула. Овдашње грађанско удружење решило је, да у варошком представништву предложи, нека се сабору пошље представка против опструкције, а влади да се, супрот опозиционим нападима, изрече поверење. (Пожунски Кракселхубери су увек готови на овакве улизичке послове. — Ур. „Бр.“)

Споразум у мароканском питању.

Берлин, 23. јула. Опасност оружаног сукоба Немачке са Француском због Марока прошла је. Створен је пут за споразум с Француском у мароканском питању.

Париз, 23. јула. Политички кругови се уздају, да има свих предуслова за споразум у погледу основних одредаба нагодбе с Немачком.

Малисори се враћају кући.

Цариград, 23. јула. Отпочео је повратак Малисора. Сад је арбанаско питање коначно (?) решено.

Појачање руске флоте.

Петроград, 23. јула. Влада је решила, да одмах отпочне градити 12 подморских торпедних бродова за црноморску убојну флоту. Још овога лета почеће градити нове дредноте.

Привреда.

— **Приватна женска трговачка школа у Београду.** Под надзором српског министарства народне привреде, трговачке и индустријске коморе Приватна Женска Трговачка Школа с приправним течајем и једногодишњим курсом у Београду професора: Бран. Б. Тодоровића и Влад. Д. Стојановића спрема женске за књиговође, кореспонденте, благајнике и индустријске помоћнике, самосталне трговце и индустријалце и др. Директор наставе: Бор, Б. Тодоровић, директор Државне Трговачве Академије у пензији. У школи раде најјаче наставничке снаге. Највећа се пажња обраћа на рад и владање у школи и ван ње. Стручна васпитачица је непрестано поред ученица, Управа извештава стално родитеље о владању и учењу.

У први разред прима се женскиње с три разреда средње школе; ученице с мањом спремом морају учити прво приправни течај. У једногодишњи курс прима се женскиње са свршеном Учитељском Школом, са V, разр. Више Женске Школе без течајног испита или са IV. разр. сред. шк. и течајним испитом.

Плаћа се уписнина 10 дин. годишње и школарина 20 дин. месечно, а у једногодишњем курсу 25 дин. месечно. Школски Одбор је састављен из оснивача и по три члана обеју комора. Од стране Трговачке Коморе; г. г. Милорад Павловић, трговац, председник Трговачког Удружења; Михаило Перовић, трговац и члан Коморе, и Милосав Митровић, трг. Од стране Индустријске Коморе: г. г. Аца З. Поповић, индустријалац, председник Индустријалне Коморе, Манојло Клидис и Васа У. Јовановић, индустријалцн и чланови Индустријске Коморе.

Обавештења дају оснивачи писмено или усмено сваког дана од 8 до 10 часова пре подне у самој школи. Школа се налази на Теразијама у кући г. А. Новаковића, адвоката, до апотеке г. Викторовића. Предавања почињу 15. августа. Адреса: *Женска Трговачка Школа Тодоровић-Стојановић*, Београд — Теразије.

Сваки је занат златан а најбољи је онај занат, кога се прави човек људски прими.

Народно здравље.

— **Чувајте малу децу од велике врућине!** Већ од маја и јуна, а још јаче у јулу и августу — дакле баш кад је код нас обично највећа врућина — почну одојчад и деца у првој години много поболевати и умирати. Лепо, једро и здраво-здравцато дете на пречац занемогне и заковрне, па за неколико сахати или за дан-два у мукама сврши. Обично почне нагло *бљувати* и *пролевати* („дрискати“) *или само бљује* — као да се храном покварило — па не потраје дуго, а уз то се појаве и *наступи грчева* (»*детињe*« »*прикојас*«).[1] По гдекада одмах с почетка навале чести и јаки грчеви, па у једном од тих наступа јадно дете и сврши. И то је утврђено, да четће тако болују и свршавају деца, која се из руке (вештачки) хране или се уз сису још и чврстом храном прихрањују. Али има доста и случајева, где и мајка, која детету сем дојке ништа друго не даје, своје одојче на тај начин изгуби. Не зна, шта му би... него ће по појавама варошанка рећи, да је умрло од — грчева („фрасова“), а сељанка — „од наступа“ („детињег“ „прикојаса“).

Узрок тој болести у првој години живота тражили су до сада лекари у *неподесној храни*. Лети се, наравно, и млеко и свака друга врста хране брзо и ласно укисели и уквари па онда радњу детињег желуца и црева тако поремети, да дође до жестоког бљувања (повраћања) и пролива, а у даљим последицама и до грчева и нагле смрти — као оно у колери. С тога неки облици те дечје болести и носе назив: *дечја колера*, иако нису истог постанка. Модернији лекари, упознати са науком о заразним клицама, тумачили су опет те појаве као последицу неких извесних заразних клица, које се храном у тело унесу, па онда у детињим цревима размноже. По себи се разуме, да су и једни и други препоручивали као најпоузданије средство против те опасности по малу децу: *чистоћу, нарочито чистоћу и уредност при исхрани деце*. А како се свугде показало, да су деца, која се не дојe, него из руке хране и прихрањују, јаче изложена тој болести, то су, наравно, матерама саветовали, да своју децу *дојe* — нарочито лети. Сем тога су их упућивали, да не одбијају децу за време највећих врућина, него одмах с пролећа или касније с јесени, кад већ мало захладни. Најпосле саветовали су и дојиљама, да при дојењу паде на највећу чистоћу и свога и детињег тела — особито лети.

Али све је то само донекле помогло. И поред најсавесније пажње на храну и оне друге прилике јављали су се четће случајеви такве смрти код мале деце — чим врућина наступи. Поред тога могло се и то приметити, да се понајвише деце од те болести разболи и умре у тесним, ниским становима, изложеним сунцу и припеци — дакле *у становима, где је лети ужасна врућина и запара* — нарочито после подне. Дужим посматрањем утврдило се и то, да смртни случајеви те врсте учестају или попусте баш таман према томе, како се ког дана врућина пење или опада. Шта више, могло се по термометру (топломеру) у напред знати, хоће ли „фрасови“ и „наступи“ код деце учестати или попустити, и кад ће сасвим престати. С тога су у последње време лекари дошли до уверења, да и *летња врућина — већ сама по себи — има велика удела у изазивању те болести*. Под њеним утицајем нагомила се у детињем телу и сувише топлоте, па она онда поремети правилан рад живаца и средишта њихова — мозга. Она на њих дејствује као и сваки други отров, а тиме изазове појаве сличне правом тровању: — повраћање и пролив с грчевима или одмах баш саме наступе грча.

Да нагомилана топлота у телу може изазвати такве појаве, знаће сваки и из свога искуства. У врућини и запари — дакле у приликама, где наше тело не може да одаје своју топлоту околном ваздуху, него се она у њему гомила — нама се често смучи, да морамо повраћати, а често у таквим приликама и онесвеснемо.[2]) А да нагомилавање топлоте у телу може и наглу смрт изазвати, доказују већ појаве и исход т. зв. „оморице“ и све оне друге прилике, где човек на врућини, затишју, оморини и запари нема куд да одаје своју телесну топлоту, коју непрестано (прометом хране и животом) изводи. Па кад то може бити код одраслих са много јачим и отпорнијим живцима, како не би врућина могла нахудити слабом и нежном одојчету са још неразвијеним живцима и осетљивим мозгом?! А што од те болести највише страдају баш деца, која се вештачки хране и прихрањују а не дојe, може се протумачити и тиме, што су та деца у опште слабија и неотпорнија, те свакој болести — па и тој — најлакше подлежу.

Кад све то уочимо, онда ћемо ласно наћи пута и начина, *како да нашу децу од те опасности сачувамо*. И само нам се каже, да се поред пажње на чистоћу, ред и исправност при дојењу, одбијању, прихрањивању и вештачкој исхрани деце морамо нарочито постарати, како нам се дете не ће прегрејати те тако сувише топлоте у своје тело нагомилати. Тога ради тражићемо за малу децу — нарочито за време летњих врућина — најпространије и најхладовитије просторе, који се ласно могу проветравати — те у њима врућина и запара чистим и свежим ваздухом замењивати. Где немамо простора на избор — као што је то случај код сиротиње са малим и неподесним а препуњеним становима — ту се помажемо застирањем прозора од припеке, поливањем патоса, честим проветравањем и промахивањем, отварањем врата и прозора ноћу и т. д. Поред тога ваља се постарати, да се дете у својој колевци или постељици, у своме повоју и оделу не прегреје и не упари. Тога ради ћемо напустити оне дубоке, од храстовине гломазно стесане и чврсто склопље не колевке, у којима дете као у неком ковчегу, „затворено“ лежи, и заменићемо их плићим, лакшим, а још најбоље *плетеним кревецима*. Исто тако не ћемо децу више онако у колевкама тешким засторима покривати, као што смо до саде чинили[3]) а избацићемо из њих и оне меке перине, у којима се уваљено дете запари, те их заменити обичним, тврђим душечићима („мадрацима“) као и за одрасле. Неподесни су лети и перјани јастуци, а још неподеснији тежи јоргани и покривачи, нарочито, ако је дете у повоју. А већ повој — особито онај гломазни и чврсти повој, како је код нас у обичају — права је опасност за тело, живот и здравља детиње — не само лети, него и у свако друго доба године. Исто су тако за лето неподесне и оне гломазне, дебеле капице, што их наше жене деци кроје или плету, и оне кабасте, топле „бекице“, што их брижљиве мајке ни на највећој врућини с детета не скидају, ма од „врућине и свисло“.

Разуме се, да ће и мало дете на врућини осетити благодет *купања и свеже воде*, као што и ми одрасли оживимо, кад се лети окупамо, водом истаремо или испљускамо. С тога лекари препоручују, да се мала деца баш на врућини редовно купају и на хладнију воду привикавају. Много ће им већ и то помоћи, ако их с времена на време умијемо или тек само влажном крпом избришемо. Најпосле ваља и на то пазити, да се лети деца не паре по вас дуги дан у колевци и перју, у хаљинама и повоју, него да се често расповијају, на руке узимају и — пред вече, кад попусти жега — у хладовину на чист ваздух и благ поветарац износе.

Ако се поред све те пажње ипак *јаве први знаци детињег наступа* (повраћање, пролив, повишење телесне топлоте, занетост, грчеви), онда ваља одмах лекарске помоћи тражити. Док она не стигне, ваља се постарати, да се и дете и простор око њега, расхладе. Ако је простор, где дете лежи, затворен, загушан и запаран, ваља га отворити[4]) па проветрити[5]) и полити. Дете ваља расповити, а расповијено и разголитати, па му одмах крпе из хладне воде на главу метати. Још је боље, ако му се поред тога и цело тело у влажне чаршаве завије или ако се с времена на време у устојалој (али не топлој) води окупа, или таквом водом полива. Хладни облози и хладна вода не сметају ни онда, ако дете баш и пролива. И сам пролив хоће од хладних облога да стане.

„Здравље“. **Д-р Ј.**

[1]) Пака, коприца, трзавица, захлипи, детињи скотњак, детињи асталук, фрас, врас, конвулзије и т. д.

[2]) У пари, у врелом купатилу, у прегрејаном простору, у претоплим хаљинама и т. д.

[3]) У Црној Гори застиру колевке тешким, вуненим струкама и ћилимцима.

[4]) Има случајева, да се дете одмах поврати, чим га на отворен простор изнесемо.

[5]) У Бачкој у таквим приликама скину „лебрњи пенцер“, па држе над главом детињом, а одозго пуштају зрна кукуруза, да падају на стакло и звече.

Трговина и промет.

Новосадска пијаца

23. јула 1911.

Пшеница нова	К	10·60—·—
Пшеница стара	„	10·——·—
Зоб	„	7·80——8·
Јечам	„	7·——7·60
Кукуруз	„	7·80 - 8·—
Лањик	„	11·—
Горушица	„	4·— — 5·—
Пасуљ бели	„	11·— — 11·50

Све од 50 кила.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили	К	00—82
Свињи тешки по кили	1 К	00—·24
средњи „ „	1 „	00—·20
„ лаки „	1 „	00—58
„ мршави пар 200—240	„	
Теоци по кили	1 „	10—18
Јагњци по кили	„	80—88
Овци по пару 30—36	„	
Кљукане гуске по кили	1 „	00—40
Јаја 8 комада	„	—40

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

ОГЛАСИ.

„СРПСКО БРАТСТВО“ ЗАГРЕБ Илица бр. 7.

Прима за редовне чланове здраве Србе и Српкиње из Аустроугарске монархије, између 18. и 55. године: **у велико коло са 2000 круна, у средње коло са 1000 круна,** те **у мало коло са 500 круна посмртнине. Ко хоће,** да му се за упис пошаљу **тисканице,** нека пошаље **заједно све пристојбе,** које се враћају ако уписник не буде примљен. **1.) Уписнину од К, 5·—** једном за увијек и за свако коло. **2.) Чланарину** по **К. 4·—** за уписнике до 45. године; по К. 5·— за уписнике од 45. до 50. године, а по К 6 за уписнике од 50. до 55. године. Чланарина се плаћа сваке године почетком јануара. **3.) Мртвачину за један** (пошљедњи) **смртни случај,** која износи у **великом колу:** од 18. до 45. године **К 4·—,** од 45. до 50. године **К 5.—,** а од 50. до 55. године **К 6; у средњем колу,** плаћа се од те мртвачине **половина, а у малом колу четвртина.** Редовни чланови свију кола од 18. до 45. године плаћају највише 300 смртних случајева, од 45. до 50. године 240, а од 50. до 55. године само 200. За опскрбљивање сирочади редовних чланова основан је **„Фонд за сирочад Српског Братства“,** у који теку сви прилози добротвора, (који у 5 година плате најмање 100 круна), подупирача, (који сваке године приложе бар 6 круна) и прилагача, (који приллажу по вољи.) 337 4—52

Све обавијести за уписивање и због ових прилога дају повјереници, а иначе **УПРАВА** „Српског Братства“ (Zagreb Ilica br. 7.)

ГВОЖЂАРСКА И ФАРБАРСКА ТРГОВИНА

ДАНИЛА ГЕРГУРОВА и СИНА

у СОМБОРУ (Бачка)

потребује **ДВА ПОМОЋНИКА.**

Који су у обим струкама као и говору српског, мађарског и немачког језика вични, имају првенство. Ступање 1. или 15. августа по нов. календару а најдаље 1. септембра т. г. 353 4 4

Лифкин Бијоскоп,

који од недеље дана амо даје приказе уз неподељено повлађивање новосадске публике, данас ће уз остали распоред приказати потресну драму »Игранка под образинама« и поворишну игру с натписом »Тајна оружничке коморе«. Уз то је данашњи распоред тако сјајан и са таквом је брижљивошћу састављен, да задовољава и најсмелије захтеве.

О 1. августу и о 1. новембру

ЗА ИЗДАВАЊЕ!

Два лепа стана са улице

у новој кући са сваком удобношћу; намештене и удешене собе за купање, водовод, електрично и гасно осветљење. Поближе код

Л. МЕНРАТА и СИНА,
трговине намештајем
НОВИ САД.

321 5—6

КУЋУ

у Госпођинцима (Boldogasszonyfalva) издајем под кирију за какову трговину, или за крчму, или за каково веће подузеће и то на више година по врло повољним условима.

Др. Стева Поповић
Госпођинци (Boldogasszonyfalva) Bácska.
1—3

ОГЛАС ВЕЛИКОГ СТАНА.

Велики стан, који је досад уживала Српска Читаоница у Новом Саду, а који заузима цео први спрат двоспратне велике куће гимназијске у ћурчијској улици бр. 6., на углу ћурчијске и Змај-Јовановићеве, а са изгледом у грчко-школску улицу, **за издавање је под најам од 1. новембра о. г.**

Стан тај може изнајмити једна или две странке, те ће се према томе у смислу градског статута извести потребне преинаке.

Писмене понуде треба поднети председништву Старатељства фонда Српске Православне Велике Гимназије у Новом Саду, где се и распитати може о потребним објашњењима.

Из седнице Старатељства фонда Српске Православне Велике Гимназије, држане у Новом Саду 22. јула (4. августа) 1911.

Љуб. Стефановић
председник.

Јован Живојновић
тајник. 381 1—1

Писарничке просторије наше преместили смо у **Петефијеву улицу** у кућу нашег тајника господина **Лошица** под бр. 14.

Главно заступство осигур. друштва „АДРИЈА“ 380 1-1
У Н. САДУ.

ШПЕЦЕРАЈСКА, ДЕЛИКАТЕСНА И ВИНАРСКА РАДЊА

БРАЋЕ ВАГНЕРА Нови Сад.

препоручује своје богато снабдевено стовариште најбоље врсте:

деликатес шпецијалитета, раног воћа и поврћа, копунов (пулара) и дивљачи, француска кујна хладних јела за приређивање рибе, хладетине, паштете, сендвиче и т. д. уметнички и кусно изведена, **по најјефтинијим ценама**. Довољна је једна посета, па са се поштов. грађанство увери, шта се све добро може код нас добити.

110 24-52 **ценовник бесплатно.**

Објава.

Православни српски богословски семинар у Карловцима отвара се питомцима с новом школском годином 6. (19.) септембра.

Нових потомаца примаће се 25, који ће ступити у прву годину богословије.

Молбенице за питомачка места ваља *чистим поштом* поднети *управи богосл. семинара у Карловцима* најдаље до 18. (31.) августа 1911.

Молбници треба прикључити:

а.) писмену дозволу свога дијецевана Епископа, којом се кандидат припушта избору, а која се дозвола има с ваљано инструјисаном молбом течајем великих школских ферија најдаље до велике Госпојине код дијецевана Епископа *лично* затражити;

б.) крштено писмо.

в.) сведоџбу о положеном гимназијском испиту зрелости;

г.) сведоџбу о религијовно-моралном владању од свог пароха;

д.) сведоџбу лечничку о накаламљењу богиња.

Компетенти из Хрватске и Славоније треба да приложе и семестралне сведоџбе 7. и 8. разреда средње школе, које су свршили.

Сви молиоци имају се *лично* пријавити управитељу семинара 5. (18.) септембра и биће истога дана лечничком прегледу подвргнути; а 6. (19.) септембра после подне објавиће се свима, који су у семинар примљени и *којој су епархији исти додељени на службу* по свршетку богословских наука, при чему се имају у обзир узети месно порекло и оправдане жеље молилаца. — Примљени молиоци одмах ступају после овога проглашења у семинар.

Примљени питомци имаће затим *у року од десет дана* подвети управи од своје и од стране својих родитеља или скрбника потписани реверс, у ком се обвезују да ће по свршетку богословских наука најдуже за две године ступити у свештенички чин и у дијецези Н. (за коју беху примљени) безуветно најмање *пет година* као свештеници служити; ако пак својом вољом или својом кривицом у семинару не би остали, или по свршетку богословских наука својом вољом или својом кривицом у року од две године дана у свештенички чин не би ступили, да ће на њих у семинару потрошену своту семинарској благајници вратити.

Питомци су дужни при ступању у завод донети и целог свог боравка у истом непрестано на броју имати: 6 кошуља, 6 гаћа, 12 огрлице, 12 пари запонака (маншета), 12 марамица, 7 убруса (пешкира), 12 пари чарапа или обојака, 4 кошуље пресвлакуше и (ко је уобичајио да носи) 2 дуксера. Даље има сваки питомац донети са собом још и: прибор за прање зуба (чисту четкицу и појачу стакленицу, чашу), и пар папуча. — Без потпунога броја ових ствари не може се ни један питомац у завод примити. — На рубље питомачко удариће се у економату заводски дотични број, који ће се сваком појединoм питомцу доделити; с тога ваља на загасите или црне ствари пришити четвороуголан комадић бела платна, да се број на исто стави.

Одело, књиге и материјал за писање набављају питомци сами. Сваки питомац мора у току године имати један зимски капут, огртач, једно летње к једно зимско одело, шешир и два пара ципела, а мора имати и потпун прибор свих потребних уџбеника и скрипата. Првогодишњи питомац треба ради набавке тога прибора да донесе са собом 50 круна. Иначе имају питомци у заводу бесплатан ужитак и прање рубља.

376 2—2 **Управа.**

ЗНАТЕ,

није ми навика, да даље говорим нешто, што сам :: само чула! Али код ::

Фрауенлоб-екстракта за прање

ја сама сам се **уверила,**

да је то најбољи, најстварнији прашак за прање и потпуно надокнађује белило. Фрауенлоб-екстрактом за прање умекшано рубље опере се за половину времена и без труда беспрекорно чисто. 332 1—8

ДРАЖБЕНА ОБЈАВА

којом се објављује, да ће се 10. августа п. н. о. г. у 3 сата после подне у заводским просторијама одржати дражба свих ових драгоцености, које су под ниже назначеним бројевима заложене.

1692	2389	2603	2907
1817	2392	2641	5189
1830	2435	2665	5211
1857	2461	2669	5354
1999	2477	2686	5455
2007	2478	2693	5644
2047	2486	2713	5940
2104	2492	2737	6099
2127	2494	2830	6394
2177	2513	2834	6395
2222	2539	2840	6437
2225	2541	2845	6749
2281	2559	2876	6959
2349	2579	2883	7318

Нови Сад, 25. јула 1911.

ЗАЛОЖНИЦА
Централног Кредитног Завода
деон. друштва.

ПРОМЕСЕ

3%

Аустр. боденкредит срећака
од године 1880.

Главни згодитак	К	90.000·—
1 згодитак по	„	4.000·—
2 згодитка „	„	2.000·—
2200 згодитака „	„	200·—

Жребање 16. августа 1911.
Цена К 5.50.

Срећке XXIX. краљевске угарске

ДРЖАВНЕ ЛУТРИЈЕ.

Број згодитака	Назнака згодитка	У готовом новцу: појединце (круна)	У готовом новцу: укупно (круна)
1	главни згодитак . .	--	200.000
1	згодитак	—	30.000
1	„	—	20.000
1	„	—	10.000
1	„	—	5.000
5	„	1.000	5.000
5	„	500	2.500
10	„	250	2.500
20	„	200	4.000
40	„	150	6.000
100	„	100	10.000
200	„	50	10.000
2.500	„	20	50.000
12.000	„	10	120.000
14.885	Главна свота згод.		475.000

Жребање 14. децембра по н. о. г.
Цена 4·—.

издаје
МЕЊАЧНИЦА
ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА
деон. друштво
у Новом Саду.

*) Поштом шаљемо промесе само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот. за поштарину.

Издавање земље у закуп.

ОГЛАС.

На дан 10. (23.) августа 1911. год. у 9 сати пре подне држаће управа патријарашких добара на лицу места

офертуалну и усмену лицитацију

за издавање у закуп задолмљене земље патријарашког рита у порезној општини Горњем Ковиљу.

Површина земље износи 2156 јутара 907 кв. хвати, а подељена је у осам табала разне величине, које су у природи каналима тителског друштва за уздржавање долме и регулисање унутарњих вода омеђашене.

На другој и седмој табли налазе се добро одржане пољопривредне зграде.

Лицитирати се могу споменуте табле појединце и укупно.

Вадијум у смислу дражбених услова (приближно 10 круна по јутру) полаже се у готову новцу или признаним вредносним хартијама пре лицитације у руке водитеља лицитације.

Оферти ће се примати до **9. (22.) августа** укључно.

Исти имају бити провиђени потврдом о депонованом вадијуму, запечаћени и упућени на управу патријарашких добара у **Карловцима** са натписом на завоју: „Понуда за закуп патријарашког задолмљеног рита у Ковиљу“.

Нацрт подељеног земљишта као и детаљни услови могу се видети свакога дана у канцеларији патријарашког економата у **Карловцима**.

Карловци, 21. јула (3. августа) 1911. године.

УПРАВА
379 2—3 **патријарашких добара**
у Карловцима

1896. На будимпештанској миленијској изложби са великом медајлом одликована:

творница торињских сатова и ливница звона

П. Ђ. ПАНТЕЛИЋА У ЗЕМУНУ

622 32-52

1854. ОСНОВАНА 1854.

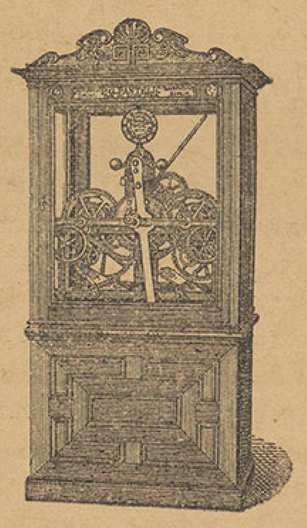

Израђује торињске сатове најновијег модерног сопственог система, са слободном кретајућом шетаљком и штифтенганг са челичним једеном (Drahtseil). Лије нова и прелива стара звона, по најновијем систему хармонично удешава, са гвозденом покретном круном. Израђује кове за звона од кованог гвожђа.

Под гаранцијом за тачну и солидну израду.

1900. Посетио париску светску изложбу ради проучавања исте струке

Мањим општинама даје уз отплату на више година.

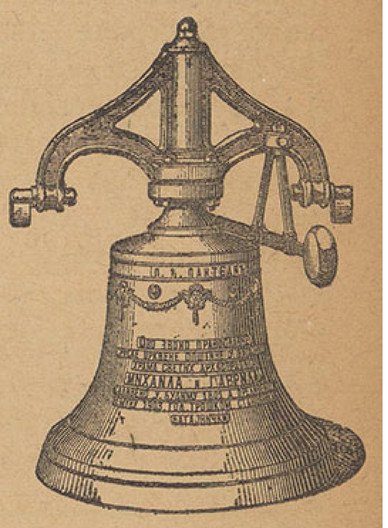

Извоз готових кола у све бал. државе.

Лондон 1908. Златна медаља.

ПРВА ЈУЖНО-УГАРСКА ФАБРИКА КОЛА

МАТИЈЕ РАЈХА и КАРЛА ЛЕБХЕРЦА

У НОВОМ САДУ.

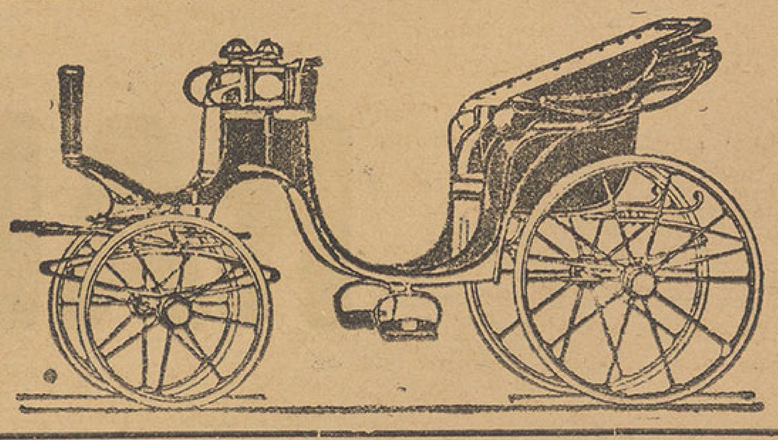

Највеће стовариште најразличитијих, најмодернијих кола од најједноставније до најелегантније израде по најјефтинијим ценама. Признато солидна творевина. — Илустровани ценовници бесплатно и франкирано. Стара се кола оправљају најбрижљивије или се на жељу и трампе. 190 17-52

Новосадска Трговачка Омладина,
НОВИ САД (Ujvidék)
препоручује књигу
„О Условима Успеха“
од Чеде Мијатовића
Ко пошаље К 1.10, добија књигу франко.

ИЗДАЈЕ СЕ

једна за себе стојећа кућа са врло лепим модерним господским станом од 4 собе, предсобља, собе за купање, терасе, са споредним просторијама. Електрично осветљење. Одмах је за издавање. Поближе у трафици »**Фортуни**« у Новом Саду.
369 3—3

Артија за цигарете и пискови за цигарете

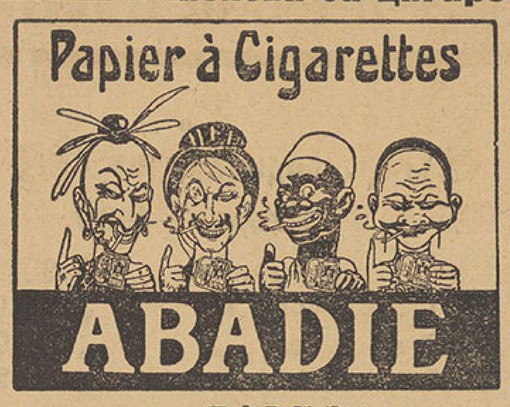

215 A. 15-52

из ПАРИЗА.
Добија се у свима трафикама.

Бр. 1. ex 1911|12.

ШКОЛСКА ОБЈАВА.

У овој учитељској школи почиње школска година 1. септембром 1911. године по нов. кал. Уписивање ће се обавити овим током: 1. септембра пре подне I. разред, а после подне поправни и приватни испити; 2. септембра исто за ученике II. разреда, а за ученике III. и IV. разреда 3. септембра исти ток; 4. септембра одржаће се призивање св. Духа; 5. септембра обавиће се читање школских правила, распореда часова и саопштити уџбеници; 6. септембра отпочиње редовно предавање. После 6. па до 10. септембра примају се ученици само дозволом професорског збора, а касније само дозволом српског православног школског савета.

У ову учитељску школу примају се Срби православне вере, који су навршили 15 година, телесно и душевно су здрави и са успехом свршили IV. разред, које средње школе. Сваки ученик, који први пут долази у завод, безуветно мора доћи са својим родитељима или старатељем и собом донети: 1. крсни лист; 2. школско сведочанство од последње године; 3. лечничку сведоџбу, да је потпуно здрав, без икакве телесне и душевне мане и да је поново каламљен од богиња.

У овој школи нема школарине, већ само уписнине 4 круне један пут за целу годину; сем тога плаћају ученици за свој »Санитас« годишње 5 круна, за своју ђачку дружину 2 круне; од ових уплата нико не може бити опроштен.

Ученици. који нису навршили 15 година, или који су са било каквом телесном маном, могу бити примљени само претходном дозволом српског прав. школског савета. Ожењен пак не може бити ученик овога завода.

Сви ученици ове школе, чији родитељи не живе у месту, морају бити у интернату овога завода. Питомачких места са олакшицама има 35, и то: 9 бесплатних, 5 места са месечном уплатом од 10 круна; 5 са уплатом од 14 круна и 16 места са месечном уплатом од 24 круне. Молбу ради олакшице у уплати интерната треба послати на професорски збор ове школе и то најдаље до 15. августа по нов. кал. а поткрепити је школском и сведоџбом сиромаштва. Потпуна месечна уплата је пак 40 круна, а зато добија ученик: стан, осветљење, послугу, огрев; доручак, ручак, ужину и вечеру; прање рубља и месечно купање. Плаћа се месечно унапред благајнику интерната. За новце, који се не пошаљу благајнику, не одговара нико од стране завода, а сваки се дуг у року од 15 дана има уплатити. За ову школску годину дужан је сваки ученик један пут за свагда платити 14 круна инвестиције, а полаже у благајну 10 круна депозита у име евентуалне учињене штете преко године; не учини ли штете до краја школске године, добија исти новац натраг. Сем потребног одела и белог рубља, мора ученик сам донети: рубље за постељу, четке за чишћење одела и обуће, чешљеве и четку за зубе.

Ученици, који не буду примљени у интернат, не смеју у вароши погађати стан и мењати га без претходне дозволе ове управе.

УПРАВА ПРАВ. СРП. УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ
у Сомбору.

347 2—2

Стефановићева

КАВА

50 28—52

Књижевни оглас.

ПОСЛЕДЊА КЊИГА

Беседа дра Михаила Полита Десанчића

изашла је из штампе као друга књига III. дела беседа. Иста књига износи преко 14 табака у великој осмини са 234 страна. Пошто је ова књига мања него прва, то јој је место 4 круне установљена цена од 3 круне, шта више ко купи прву и другу књигу заједно, то је установљена **укупна цена од 6 круна**. То је тако јефтина цена да јој једва примера има. Читаоци добијају 36 табака са 574 страна велике осмине на финој хартији израђено.

Прва књига садржава раздобје од год. 1899. до 1908., а друга раздобје од год. 1908. до 1910. Ту нису само говори него и повестничке црте српске политичне борбе. У првој књизи садржани су они важни говори против Апоњијевога школскога закона, и против железничке прагматике у Хрватској. — Садржани су у тој књизи и некролози Светозару Милетићу и Змају Јовановићу. У другој књизи садржани су говори од године 1908. до 1910. Садржана је знаменита Фридјунгова парница, изборна борба у години 1910., па опис и беседа при светковинама у Црној Гори, помен Миши Димитријевићу и некролог Лази Костићу.

Уједно се даје на знање, да се II. **део** Политових беседа, који је изишао године 1899. још може добити уз обаљену цену од 2 круне. Та књига садржава 20 табака велике осмине са 320 страна. Садржава беседе од године 1883. до 1898. Међу овима на сабору угарском године 1883., на народно црквеним саборима године 1892. и године 1897., на митрополијском збору године 1894., народносном конгресу године 1895., беседу у „Матици“ у помен Рачком, кандидациону беседу у Белој Цркви и т. д.

Наручбине уз готов новац шаљу се на штампарију деоничарскога друштва „Браника“ у Новом Саду.

Пријатељи умољавају се да Политове беседе што више распростиру, јер те беседе са повесничким цртама, уједно су огледало најновије политичне борбе српског народа.

ШТАМПАРИЈА
ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА „БРАНИКА“
У НОВОМ САДУ

Основ. 1904. г. Основ. 1904. г.

знатно је проширена са новим брзотисцима, великим избором слова, модерних орнамената и шара — препоручује се п. н. публици у месту и околини за израду

сваковрсних штампарских послова

који се израђују у духу савремене модерне технике по најумеренијој цени.

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браника«.

Штампарија деоничарског друштва «Браника« у Новом Саду.